

100 ÁRA EINSEMI Á FØROYSKUM

TAÐ HEVUR VERIÐ EIN AVBJÓÐING AT TÝÐA ORÐRÍKU OG LITRÍKU
BÓKINA HUNDRAÐ ÁRA EINSEMI TIL FØROYSKT MÁL, SUM HEVUR
LINDI AT VERA MEIRA DEMPÐ, FÁORÐAÐ OG UNDIRSKILT. TAÐ
SIGUR MARIANNA HOYDAL, SUM HEVUR TÝTT STÓRU SUÐUR-
AMERIKANSKU SKALDSØGUNA, SUM JÚST ER ÚTKOMIN

Dorit Hansen

Forlagið Sprotin gav fyrri stuttum út skaldsøguna 100 ára einsemi eftir kolumbianska rithøvundin Gabriel García Márquez. Bókin, sum snýr seg um Buendía ættina í litlu bygdini Macondo, verður av mongum mett sum besta latínamerikanska skaldsøgan, sum nakrantíð er skrivað. Marianna Hoydal hevur týtt stórsligu bókina til føroyskt.

Marianna Hoydal undirvísir m. a. í sponskum í Studentaskúlanum, og hon hevur áður týtt stuttsøgur og styttri skaldsøgu.

Á seinasta “Orð og tónar” tiltakinum, sum Sprotin skipaði fyrri í Reinsarínum, varð nýggja skaldsøgan løgd fram, og í tí sambandið setti undirritaða týðaranum nakrar spurningar um, hvussu tað er at týða eina so serliga bók.

Kanst tú greiða okkum frá, hvussu tað bar til, at tú fórt tú í holt við at týða Hundrað ára einsemi?

– Eg plagi at siga við næmingarnar hjá mær, at eg byrjaði at lesa spanskt fyrri at kunna lesa Gabriel García Márquez á upprunamálinum. Tað er sjálvandi ikki allur sannleikin, men eg var hugtikin av Hundrað ára einsemi.

Málið í bókini er nakað heilt serligt. Tað er ein fragd at lesa hesar longu, snøklutu og tó so leikandi lættu setningarnar. Og eg vildi fegin royna, um tað bar til at flyta teir yvir í føroyskt. Eg kenni meg í veruleikanum øgiliga hepna, at eg eri sloppin at týða hesa bókina. Tað er ein framhjárættur at liva í einum landi, har alt ikki er gjørt og sagt frammanundan, har so nógv er eftir at seta orð á. Sum tey siga í bókini á fyrstu síðu:

“Verðin var so nýggj, at nógv ting einki navn høvdu enn og fyrri at nevna tey mátti peikast við fingrinum.”

At sleppa at seta orð á hevur verið ein fragd, men eisini eitt ómetaliga stórt arbeiði. Størri enn eg helt, tá ið eg fór undir tað.

Hvørjar hava størstu avbjóðingarnar verið?

– Tað besta við Márquez er málið, men tað er eisini tað truplasta. Hann er ómetaliga orðríkur og litríkur og hann megnar at fanga óendaliga nógv í einum einstøkum setningi. Tað hevur verið ein stór avbjóðing at fáa tað yvir í føroyskt, sum á onkran hátt tikist at trivast betur við tí meira fáorðaða, dempaða, undirskilta.

– Og so eru tað tilsippingarnar til alt millum himmal og jørð: vesturlenska og indianska gudalæru, heimsbókmentir, søguligar hendingar, miðaldarlaga gullgerðarlist, stjørnufrøði, navigatión og alt møguligt, sum hesi neyðars fólkin í bókini royna at seta seg inn í. Hvat er t.d. trýarmaða dropadrívstólið hjá Teirri Jødisku Mariu? Nógvir tímar fóru á Google og aðra-

Myndir: Bergljót av Skarði

Marianna saman við pápanum og dótttrini

staðni fyrri at finna útav, hvat ólukkan hann tosaði um.

– Men størsta avbjóðingin hevur sjálvandi verið tíðin. Eg fekk stuðul frá Mentanargrunninum í nakrar mánaðir, men tað rakk als ikki til, og síðan havi eg týtt í friløtum. Men ein so stór týðing krevur samanhangið tíð – tú mást hava tíð at søkka niður í tekstin, niður í málið, rútmuna og stílin.

Gabriel García Márquez segði einaferð í samrøðu við The Paris Review, at honum dámdi ikki týðarar, sum brúktu fótnotur. Hevur tú havt hug at seta fótnotur?

– Tað hevur verið freistandi, tí, sum eg segði, so eru so nógvar tilsippingar til ymiskt. T.d. søguligar hendingar í Kolombia, sum ein føroyskur lesari helst ikki kennir nakað til, og so eru tað persónsnøvnini, sum kanska hava onkran týðning, sum verður burtur í týðingini.

– Men eg skilji væl, at Márquez ikki vil hava fótnotur tí tær bróta søgugongdina, tær bróta illusíónina. Og hjá Márquez kemur tann góða søgan fyrst. Hann fortelur søgur, góðar søgur, og stílin er rættiliga munnligur. Vit vita, hvussu tað er, tá ið vit royna at fortelja onkra góða søgu, og onkur so brýtur av og vil hava eina frágreiðing um okkurt orð. Tað er tað

ringasta, ein góður forteljari veit. Tað, sum Márquez vil greiða frá, tað flættar hann elegant inn í teir longu setningarnar. Tað skal ein týðing ikki gera um uppá. So má okkurt heldur vera “lost in translation”.

– Vit umhugsaðu eisini at seta eina ættartalvu í bókina, tí tað er rættiliga fløkjasligt at finna runt í hesi ættini, har øll eita tað sama. Tann spanska bókini, eg havi, er ein serlig útgáva við øllum møguligum tilfari um bókina og rithøvundin, og hon hevur eina ættartalvu í, sum hevur verið ein ómetaliga stór hjálp hjá mær í týðingini.

– Men tað er allarhelst ein orsök til, at Márquez ikki hevur sett nakra ættartalvu í bókina. Tað skal helst vera líka trupult hjá lesaranum at finna runt í ættini, sum tað er hjá persónunum sjálvum. Og eg giti, at hann hevði hildið tað verið ómetaliga stuttligt at sæð lesarar sita og snøklast við at royna at fáa ættartræið at ganga upp. Eg kann avdúka, at tað gongur upp. Tað hongur alt saman. Og tann síðsti av teimum seytjan Aureliano’unum kemur eisini afturíftur. Ongin blívur burtur av óvart.

Ein bretskur týðari hevur sagt um skaldskapin hjá Márquez, at monologarnir eru sterkir, men dialogarnir hevur mann hug at hampa. Hevur tú havt hug at broyta nakað í 100 ára einsemi?

– Nei! Henda bókini er perfekt – í øllum førum á sponskum. Márquez er ein episkur forteljari, tað eru ikki nógvar samrøður í bókini, og tann beinleiðis talan, sum er, hevur ofta dām av at vera eitt slag av samanumtøku. Sum tá ið José Arcadio Buendía eftir nógvar djúpa gransking kemur fram til ta púra nyttuleysu, men ørandi sonnu niðurstøðuna, sum hann kunnger við døgurðaborðið: “Jørðin er rund sum ein appelsin.”

– Tað minnir aftur her um tað munnligu søgnina, sum vanliga ikki hevur nógva samrøðu og beinleiðis talu, men endurgevur serligar, fyndugar orðingar, sum ofta næstan eru sum orðatøk. Annars eru nógvar genialar, heilt stuttar samrøður, sum t.d. hendan, millum Ursulu og Melquíades:

**»Hatta er devilsins luktur, segði hon.
Als ikki, rættaði Melquíades hana. Tað er
prógvað, at devilin luktar av svávuði, og hetta
er bara eitt sindur av kyksilvursublimati.«**

Tað, sum er av samrøðu og beinleiðis talu, tæinir øðrum endamáli enn at vera natúrligt talumál.

Hvat dámar tær best við 100 ára einsemi?

– Søgurnar, málið, setningarnar, rútmuna, viðskygnið, samanblandingin av tí rationella og tí irrationella. Tað litríka og magiska, sum eg ikki skilti, tá ið eg fyrstu ferð møtti tí, og sum tí gjørdi meg forvitna. Og tað at kenna seg aftur í hesum fremmanda umhvørvinum.